

Aleg. 551

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej z czynności Wydziału krajowego w zakresie krajowego przemysłu.

(Szkoly zawodowe).

Wysoki Sejmie!

Przedłożone Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie Wydziału krajowego z 22. września b. r. L. 88.617 z czynności w zakresie przemysłu krajowego łącznie ze sprawozdaniem krajowej Komisji dla spraw przemysłowych kreślą szeroki obraz obecnego stanu szkół zawodowych w kraju. W sprawozdaniu niniejszem ogranicza się Komisya do zaznaczenia tych najglówniejszych zmian, które zaszły od roku przeszłego a zwłaszcza od dnia 3. listopada 1904, w którym sejmowa Komisya przemysłowa zapatrywania swe i wnioski Wysokiej Izbie przedłożyła.

W zakresie szkolnictwa zawodowego liczymy obecnie 38 krajowych szkół i warsztatów naukowych a to: 12 dla nauki koszykarstwa, 4 dla wyrobów kołodziej-skich w połączeniu z kowalstwem powozowym, 2 dla stolarstwa, 1 dla wyrobów zabawkarskich, 2 dla przemysłu ceramicznego, 4 szewskie, 8 tkackich, 1 sukiennicza, 3 koronkarskie i 1 hafciarska. Prócz tego istnieje 11 zakładów subwencyonowanych, a mianowicie: 6 dla nauki koszykarstwa, 1 dla garncarstwa, 2 dla tkactwa, 1 dla koronkarstwa, 1 dla powroźnictwa, a nadto urządzonym był 1 kurs czasowy dla murarstwa i 4 kursa szewskie. Razem więc było z końcem roku szkolnego 1903/4 54 szkół zawodowych, warsztatów naukowych i kursów czasowych dla rozmaitych zawodów rękodzielniczych.

Pozatem odbył się w czasie od 1. września do 15. maja kurs wędrowny koszykarski w Dobczycach, który zgromadził 20 uczniów, a w Czarnym Dunajcu w ciągu b. r. dwa trzymiesięczne kursa wędrowne tkackie, na których przeważnie kobiety uczyły się tkactwa na ulepszonych krosnach ręcznych. Zresztą przy szkole sukienniczej w Rakszawie odbywał się kurs praktyczny dla starszych sukienników, a przy szkole stolarskiej w Kalwaryi kurs wieczorny dla miejscowych czeladników i majstrów. Wyniki bardzo dobre, jakie osiągnięto na kursach wędrownych w Dobczycach i Czarnym Dunajcu, powinnyby zachęcić Komisję krajową dla spraw przemysłowych i Wydział krajowy, ażeby korzystając z gotowości i pomocy czynników miejscowych starały się kursa tego rodzaju, w zastępstwie szkół stałych co raz częściej urządzać.

W najbliższym czasie ma się wędrowny kurs koszykarski odbyć w Skawinie przy pomocy gminy i Wadowickiego Wydziału powiatowego.

Wykaz frekwencji w szkołach zawodowych i na kursach po koniec roku szkolnego 1903/4 (gdyż po ten czas zestawiono dołączone do sprawozdania Komisji tabele statystyczne), wykazują pocieszający postęp, wyrażający się w następujących cyfrach:

Zawód rękodzielniczy	W r. 1901			W r. 1902			W r. 1903			W r. 1904		
	uczniowie i uczennice											
	zwycz.	nadzw.	Razem	zwycz.	nadzw.	Razem	zwycz.	nadzw.	Razem	zwycz.	nadzw.	Razem
Koszykarstwo ...	123	130	253	182	111	293	266	71	337	392	69	461
Kołodziejstwo ...	83	—	83	142	4	146	134	3	137	140	3	143
Stolarstwo	69	21	90	70	11	81	74	9	83	84	7	91
Zabawkarstwo ..	21	5	26	36	6	42	37	4	41	33	—	33
Garncarstwo ...	25	10	35	31	16	47	32	13	45	32	2	34
Szewstwo	71	49	120	70	35	105	74	51	125	95	140	235
Tkactwo	162	27	189	156	26	182	171	18	189	198	16	214
Powroźnictwo ...	—	6	6	—	6	6	—	5	5	5	—	5
Koronkarstwo ...	104	29	133	88	59	147	91	35	126	107	26	133
Hafciarstwo	33	32	65	42	12	54	50	—	50	41	2	43
Murarstwo	—	—	—	—	—	—	—	32	32	—	22	22
Razem ...	691	309	1.000	812	291	1.103	929	241	1.170	1.127	287	1.414

Jedną ze szkół zawodowych, która była źle pomieszczoną i nie miała dość uczniów, przeniesiono do innej miejscowości. Stało się to mianowicie ze szkołą koszykarską w Jurkowie, która przeniesioną została do Brzezowca, wsi tegoż samego powiatu brzeskiego, przyczem zaszła także zmiana w osobie instruktora.

Szkoła koszykarska w Rudkach oddaną została na lat sześć w zarząd Wydziału powiatowego tamże i przeniesioną do nowego budynku, który kosztem Rady powiatowej przy znacznej pomocy funduszu krajowego został wystawiony. Na czas tego zarządu zabezpieczył Wydział krajowy szkole subwencję krajową w wysokości 1.200 K rocznie t. j. mniej niż wynosiła dotąd płaca instruktora i te zasiłki, które c. k. rząd szkole tej przyznawać będzie. Stało się to w tym celu, ażeby na podstawach wytworzonych przez szkołę po dziesięcioletnim jej istnieniu nadać zakładowi charakter bardziej produkcyjny.

To dążenie do przejścia z nauki na tory bezpośredniego wzmocnienia i doskonalenia produkcji znalazło swój wyraz także w szkołach tkackich w Korczyni i Wilamowicach. Była już o nich mowa w zeszłorocznym sprawozdaniu Komisji. Zarząd szkoły w Korczyni wzięło na siebie tamtejsze Towarzystwo im. św. Sylwestra — zarząd zaś szkoły w Wilamowicach krajowy Związek przemysłowy. Dziś okazuje się, że w obu wypadkach wypadło to na korzyść szkół i tkaczy, gdyż nauka praktyczna nie na tem nie ucierpiała, owszem gromadzi nawet większą liczbę uczniów a produkcya wzmocniona znacznie finansowo i oparta o poważne zamówienia, rozszerza się, wciąga coraz liczniejsze szeregi tkaczy w akcyę i przechodzi w zakres nowych i lepiej oplacających się tkanin.

Należy tu wogóle zauważyć, że to jest droga najwłaściwsza, po której z zadań nauki kroczyć się powinno ku zadaniom istotnej, żywej produkcji przemysłowej. Szkoły zawodowe nie są przecież instytucjami stałymi, które co do miejsca i zakresu działania mają trwale istnieć. Skoro więc zadanie swe spełniły, wydały znacniejszą liczbę rękodzielników, lepiej z zawodem swym obznajomionych i stwo-

rzyły w danej miejscowości podstawę do potężniejszej organizacji miejscowego wytwórstwa przemysłowego — to powinny być przez tę organizację wchłonięte a względnie do innych miejsc potrzebujących zawodowej pomocy szkolnej przeniesione.

Komisya uznaje tedy działanie krajowej Komisji dla spraw przemysłowych i Wydziału w tym kierunku i zaleca dalsze postępowanie na tej drodze.

Ważną dla miejscowych gałęzi przemysłowych rolę będą miały począwszy od bieżącego roku szkoły: stolarska w Kalwaryi i zabawkarska w Jaworowie do spełnienia. Korzystając z przyzwolonych na ten cel wyższych kredytów, urządził Wydział krajowy w obu tych szkołach hale maszynowe, które z jednej strony dozwolą rozwinąć produkcję tych szkół w kierunku wyrobów tańszych, mogących znaleźć łatwiejszy zbył, z drugiej zaś strony dopuszczać do produkcji maszynowej także dawnych, po za szkołą pracujących drobnych przemysłowców, celem ułatwienia im pracy i podniesienia ich zarobku.

W Kalwaryi zebrzydowskiej, gdzie istnieje z dawna wyrób tanich mebli, wpłynąć powinna szkoła już w krótkim czasie na znacznie lepsze warunki wytwórstwa, a przytem na ulepszenie i uszlachetnienie samego wyrobu z większą dla wytwórców korzyścią, a równocześnie wprawiać dzielnie swych uczniów w stolarską produkcję przy pomocy maszyn w hali, która pod tym względem znakomicie jest wyposażona. Spodziewać się również należy znacznego podniesienia się liczby uczniów, która była dotychczas zbyt małą.

W Jaworowie dzięki swemu urządzeniu maszynowemu, które właśnie na najlepszych wzorach zagranicznych zostało przeprowadzone, wejdzie szkoła w ten sam stosunek do miejscowych producentów, których wyrób z dawna jest w kraju znany, a po rozwinięciu go i uszlachetnieniu przez szkołę, staje się artykułem bardzo żywego popytu handlowego. Już dziś wpłynęła ta reorganizacya szkoły i wystawienie dla niej nowego budynku na bardzo znaczny wzrost liczby uczniów, a obecnie zależy będzie od Wydziału krajowego, ażeby przez odpowiednie dotowanie i ułatwienie produkcji na większą skalę, położył w Jaworowie podstawę do istotnie poważnego przemysłu zabawkarskiego.

Do nowych zakładów naukowych, które mają szersze znaczenie, należy wprowadzony bieżącego roku w życie centralny kurs koszykarstwa we Lwowie. O celu jego i działaniu dotychczasowem zdaje obszerniej sprawę krajowa Komisya dla spraw przemysłowych. Powołując się na nią, zaznacza Komisya sejmowa, że wprowadzenie rzeczonego kursu w życie uważa za krok bardzo dodatni dla rozwoju i przyszłości przemysłu koszykarskiego w kraju. Przemysł ten dojrzał już do tego stopnia, i może dla produkcji swej skupiać już tyle sił roboczych, zawodowo przez szkoły koszykarskie przygotowanych, że uważamy za możliwe przystąpienie do krajowej organizacyi koszykarstwa na szersze rozmiary, t. j. do organizacyi wytwórczo-handlowej, któraby miała na oku nietylko zaopatrywanie samego kraju w wyborne wyroby koszykarskie, lecz rozumne i korzystne wprowadzenie go na większą niż dotąd skalę w handel wywozowy. Potrzebnymi wszakże okażą się do tego równoczesne starania o podniesienie kultury łożyny koszykarskiej, której już dziś daje się brak odczuwać, zwłaszcza, że zbyt skwapliwie wykupują ją w Galicyi handlarze niemieccy.

W sprawie kursów majsterskich, których urządzenie uważa Komisya za bardzo potrzebne, nastąpił w roku bieżącym pewien zastój. Odnosi się to mianowicie do kursów dla szewców, które musiały być przerwane wskutek zaszłej z końcem grudnia z. r. śmierci byłego ich, bardzo gorliwego instruktora, a niemożności rychłego zastąpienia go innym równie zdolnym. Ze sprawozdania krajowej Komisji przemysłowej dowiadujemy się, że postarano się o wykształcenie następcy. Komisya sejmowa wyraża też nadzieję, że zarówno kursa szewskie jak i kursa

majsterskie dla innych rzemiosł, będą dalej z całą gorliwością i pożytkiem dla rzemieślników krajowych urządzane. Okazuje się to tem bardziej pożądane, że Komisya sejmowa widzi się zniewoloną z taką samą stanowczością, z jaką uczyniła to krajowa komisya przemysłowa w dołączonem do sprawozdania piśmie swem z dnia 3. marca b. r. L. 227, zwrócić się przeciw zapędom c. k. Ministerstwa handlu co do urządzania w kraju naszym kursów majsterskich w języku obcym przez instruktorów nieznających języka krajowego.

Przy końcu swego sprawozdania o szkołach zawodowych czyni wzmiankę krajowa Komisya przemysłowa o poparciu niektórych wystaw a między tem o wystawie przemysłu austriackiego, która ma się w r. 1906 odbyć w Londynie. O ile Komisji wiadomo, w wystawie rzeczony położony będzie nacisk główny nie na wielki przemysł fabryczny, w którym bardzo ograniczoną jest sfera wywozu wyrobów austriackich do Anglii, lecz na przemysł artystyczny i drobny mający wybitne cechy etnograficzne zdolne do zwrócenia na siebie uwagi kupców i przedsiębiorców angielskich. Że w takich warunkach może być i dla wyrobów naszego, drobnego przemysłu artystycznego pole nie tylko do popisu lecz także do nawiązania stosunków handlowych dla wywozu niektórych naszych artykułów, jak n. p. wyrobów koszykarskich, kilimów, makat i t. d. do Anglii -- zdaje się nie ulegać wątpliwości. Komisya zaleca więc obesłanie tej wystawy i udzielenie krajowemu Związкови przemysłowemu niezbędnej pomocy w granicach budżetu, ażeby to w odpowiedni sposób mogło być uskutecznione.

Co do zasiłków ze skarbu państwa na utrzymanie szkół zawodowych nie mogła krajowa Komisya dla spraw przemysłowych, zamykając swe sprawozdanie, podać, o ile c. k. rząd uwzględnił wymagania kraju, gdyż dotycząca asygnata zasiłków nie była jeszcze nadeszła. Otóż asygnata owa, z pismem Rady szkolnej krajowej z dnia 3. sierpnia 1905 L. 23.521 nadeszła dnia 14. sierpnia b. r. do Wydziału krajowego. Wypływa z niego, że na żądanie obliczone przez krajową Komisję przemysłową na kwotę 105.100 K, asygnował c. k. rząd zasiłki, wynoszące łącznie 88.200 K tj. o 16.900 K mniej. Gdy i w roku 1904, w odpowiedzi na żądanie zasiłków w wysokości 88.540 K przyznał je c. k. rząd jedynie w wysokości 78.340 K tj. o 10.200 K niższej -- przeto znaczny ten ubytek w spodziewanych dochodach na utrzymanie szkół zawodowych pokrytym być musiał i dalej pokrywanym być musi przez kraj. Okoliczność ta uzasadnia potrzebę powtórzenia z całym naciskiem rezolucyi do c. k. rządu, ażeby wydatniejszymi niż dotąd zasiłkami przychodził w pomoc krajowym szkołom zawodowym.

Kończąc niniejsze sprawozdanie, uważa Komisya za swój obowiązek podnieść z wyrazami uznania działalność Wydziału krajowego i Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie zawodowego wykształcenia w kraju naszym; oświadcza, że przyjmuje wnioski Wydziału krajowego i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 22. września 1905 L. 88.617, i dołączone do niego sprawozdanie z czynności krajowej Komisji dla spraw przemysłowych w zakresie szkół zawodowych.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd:

1. ażeby ze Skarbu państwa przyznawał wyższe zasiłki na utrzymanie krajowych szkół zawodowych;

2. ażeby dla kursów majsterskich i wędrownych, urządzanych z ramienia c. k. Ministerstwa handlu, starał się o nauczycieli władających dokładnie językiem krajowym.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby stabilizował na dotychczasowych posadach:

a) Jana Trojnarą, fachowego instruktora w krajowej szkole sukienniczej w Rakszawie, ze stałą płacą tysiąca ośmiuset koron rocznie prócz mieszkania w naturze;

b) Józefa Wiecha, fachowego instruktora w tejże szkole, ze stałą płacą tysiąca ośmiuset koron rocznie prócz mieszkania w naturze;

c) Ewę Antoniewiczównę, kierowniczkę krajowej szkoły hafciarskiej w Makowie, ze stałą roczną płacą tysiąca czterystu czterdziestu koron prócz mieszkania w naturze, ewentualnie ryczałtu 200 K;

oraz przyznał im prawo do emerytury na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi, wymienionymi w §. 12. ust. 2. lit. b) statutu emerytalnego, uchwalonego przez Sejm dnia 21. stycznia 1889, tudzież z zastosowaniem uchwały sejmowej z dnia 3. stycznia 1874 i pod warunkami tą uchwałą określonymi wymierzał:

a) Janowi Trojnarowi i Józefowi Wiechowi trzy pięciolecia po 180 K rocznie;

b) Elwie Antoniewiczównie trzy pięciolecia po 160 K rocznie.

Służba policzalna do emerytury poczyna się liczyć od dnia przyjęcia do służby krajowej, do pięcioleci zaś od uchwały sejmowej.

IV. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

1. ażeby przez odpowiednie finansowe poparcie przyszedł w pomoc zorganizowaniu większej produkcji zabawkarskiej przy krajowym warsztacie naukowym dla wyrobu zabawek w Jaworowie;

2. ażeby idąc w pomoc wydatniejszej produkcji koszykarskiej w kraju, udzielał pożyczek z odpowiednich funduszków na cele rolnicze, na kulturę łożyny koszykarskiej, której brak zaczyna się w kraju odczuwać;

3. ażeby przyznał wydatną pomoc na wzięcie udziału w wystawie przemysłu austriackiego w Londynie w roku 1906.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca:

Żardecki.

